

"ציורי סומי של משה שפט" / הארץ / 3.12.65 / תע' יחיד / גלריה 220 / תל-אביב

ציור הסומי היפני-סיני הוא משהו החורג הרבה מעבר לסגנון או טכניקת ציור בלבד, אם כי הוא מוכר הרבה בגלל האמצעים הטכניים של הצייר: מכחול יפני ודיות על נייר משי או בד משי - יש מאחורי ציור זה לא פחות מתפיסת עולם. הון בודהיסט בן-ימינו, דאיטו סוזוקי, מסביר ומתאר את החיים וציור הסומי: "בציור הסומי כל כתם שעוברים עליו פעמיים מהווה כתם-לכלוך. כל מגע נראה: לעולם לא נוכל להחזיר את המעשה שנעשה - או אפילו חלף בהכרתנו - הוא יישאר לעד ולא יימחה. יש להכיר ברגע תוך כדי מעופו... האקט האמנותי דומה לברק או לגץ שנוצר מנקישת שתי אבני צור". האמן הסיני צ'אנג גנג (ג. 1693), מנסה להסביר כיצד להשיג את מטרת ציור הסומי, שהיא הצ' יי-יון (תהודת הרוחני): "לרכו את הנפש. לעצור את המחשבה. לקבוע את הכוונה. להניע את היד... בתחילה, אין לאדם כל כוונה לעשות זאת, אך לפתע זה כך. נאמר על זה שאין זה מספיק; זה עלול להיקרא בלתי מספיק, אך אי אפשר להוסיף לזה דבר".

תערוכת היחיד הראשונה של משה שפט מוקדשת ברובה לציור הסומי. ציור כזה מהווה מטרה נכבדה ביותר וקשה להפליא. ציור הסומי מחייב שליטה מושלמת, ביטחון סהרורי ומודעות מלאה ללא התערבות האינטלקט המפקח. אין פלא, איפוא, שהצלחתו של משה שפט היא חלקית בלבד - למעשה הפלא הוא שיש הצלחה בכלל. גם הצלחה חלקית בציור כזה מהווה עדות לאימון טכני ורוחני ארוך. יצירותיו המוצלחות יותר של משה שפט הן אלה שנעשו בטכניקת הסומי המקובלת: מכחול וטוש שחור. ברישומים אלה, שנושאייהם הם נופים, עצים, ותנועות קליגראפיות-דינאמיות חופשיות, מגיע שפט לעיתים להישגים נכבדים. חשובים הרבה פחות הם הציורים הצבעוניים - מעין ניסיון למסור מקבצים דינאמיים פנימיים - באלה אין כל פרופורציה בין הכוונה הפנימית והתוצאה: הם שגרתיים הרבה יותר, פגומים טכנית ואין בהם תחושה צבעונית סבירה. פגם נוסף ומצער בתצוגה: הכנסת הרישומים במסגרות מסוגנות החתוכות בנייר שחור. מסגרות אלה לא זו בלבד שאינן מהוות גבול טבעי ואורגני למרחב הנמסר ברישומים, אלא אף פוגמות במרחב זה (וכמובן ברישומים) על ידי הכנסת אלמנט צורני זר ואפילו זול.